

(७७)

श्री० हरी सीताराम दीक्षित यांजला ता. २०।३।२४ चे श्री० कुण्ठ
र नारायण उर्फ छोटू भाय्यासाहेब परुळकर आनंदी माजिस्ट्रेट साहेब
हार्दा-यांध्या आजेल्या पत्रांतील उतारा:—

“ माघ च० १४ सोमवारला शिवरात्रि होती, त्याकरितां घरांतून कुटुंब
र ना मुळे बाळे सर्वे नेमावरास श्री सिद्धनाथाच्या दर्शनाकरितां गेली. ही
डळी रविवारी दुपारी तीन वाजतां रवाना जहाली. रस्यांत गाढीचे चाक
घड ल्याऱ्ये उशीर लागला व संध्याकाळी अंधार जाहला. त्यावेळी हडीयास
र्मदेच्या कांठावर पोहचली. संध्याकाळ जाहल्यामुळे नावा वर्गे वंद
इल्या. तेथे नावाड्यांना असा हुक्म आहे की, अंधार जाहल्यावर कोणास
गवेतून उतरू नये. नर्मदेच्या कांठावर पोहोचल्यानंतर आमच्या नौकरांनी
नावाड्यांना पुष्कळ सांगितले व दुप्पट पैसे उतार देण्याचे कवूळ केले, परंतु
कांहीं ऐकेनात व त्यांनी साफ इनकार केला. यावर आता कोणे जावे
या. विचारांत सर्व बसले. इतक्यांत कुटुंबांनी असे उद्घार काढले की,
“ बाबा ‘तुझी मजी’ ” व नोकराला सांगितले की गाढी जोडा हडीयास कोणे-
नीरी मंदिरात घेऊन चला. इतक्यांत असा चमत्कार जाहला की, एक फकीर
फुमरीला फडके गुंडाळले ला व कफनी धातलेला व डोक्याला फडके वांध-
उला (जसे श्रीसमर्थ डोक्याला बोधीत असत त्याप्रमाणे) व पाठीवर
त्या फडक्याचा सोगा सुटलेला व हातांत १ घोडी पांढऱ्या रंगाची खषुपृष्ठ
व ठेंगणी अशी घेऊन आला व नावाड्याला म्हणाला की हम दिनभरके
मटकते आये हे हमको पैली पार ले चल त्यावर नावाड्याने सांगितले की
आतो नेत नाही. नंतर आमची मंडळी बंसली होती तेथे आला व आमचा
एकर ननू नावाचा आहे त्याला म्हणाला की “तुम्ही पैली पार जानेकेवास्ते
गाये क्या त्यावर ते असे म्हणाले की, तुमने इतनी देर क्यों कोई औरत
पार बोल्वाचे है जलदी आता चाहिये यावर तो नौकर बोलला की बाबा,

निकले जल्दीये पगर रस्तेमे गाडीका चक्का धीमडनेसे देर दोगड़े आये
ते फकीर बुवा चोलले की, यह रथाशत कोनकी है? नोकरांनी सांगितले की,
आपन खड़े हैं यह अंगरेजी है और नर्मदाके पैलीवार होल्करी है याच
ते फकीर बुवा महणाले की, अभी ठाणेमे जाता हूँ और हुक्म लाताहूँ
इनके बापको लेजाना पडेगा तुम मत घबरावो असे म्हणून तेथून चाल्हे,
दाहा बारा हात गेले असतील व दिसेनासे जाहले, इतदयांत ज्या नावा-
द्यानी नाही म्हटले होते त्याच नावाड्यांनी तावडतोव घेऊन सांगितले की
तुम्हाला आतां घेऊन चलतो व तावडतोव नावेत स्वतः सामान ठेऊं दागले
व आमच्या मनुष्याला मदत करून गाड्या नावेत ठेविल्या, दोन गाड्या
होख्या कुटुंबानी तौकराला सांगितले की त्याला विचार किती पैसे वेसील
नाही, पेक्षां त्या काठावर गेल्यावर कटकट करतील, त्या वरून
नौकरांनी नावाड्याला विचारले काय ध्याल तें सांगून द्या, नावा-
ड्यांनी म्हटले की आम्ही कांही सांगत नाही तुम्हाला बाटेल तें द्या किंवा
नका देऊं परंतु लवकर वसा म्हणजे तुम्हांस पोंहचवून देतो, ज्यावेळी
फकीरवाढांनी सांगितले ठाणेसे जाके हुक्म लाताहूँ व तेथून चाल्ह
गेले तेंहां ते दहा बारा हात जाऊन दिसेनासे जाहले, त्यावेळी बायकामुळेसुद्धा
सवांच्या ढोऱ्यांत अश्रु आले, व सवांनी हात जोडून प्रार्थना केली की वाचा
आमच्याकरितां आपण तसदी घेतली, नंतर नावेत वसून सर्व मंडळी पारने-
मावरास गेली व सुरक्षित घरी जाऊन पोहोचली, श्रीसमर्थांनी दाखविलेला
चमत्कार आपल्यास कृकविला आहे, बाया मुले नौकर यांशिवाय बरोवर दुसर
कोणी नव्हते श्री समर्थ ठिकठिकाणी कसे स्कृण करितात ह्याज्ञे हें उदाहरण
आहे, आमच्यासारखे मूर्ख या संसारजालांत फसून इतका चमत्कार दाख-
वीत असतां चरणावर पूर्ण विधास ठेऊं शक्त नाहीत आतां श्रीच्या चरणाकडे
हीच प्रार्थना आहे की, या पाशांतून सोडवून तुऱ्या चरणावर दृढ विधा-
वेळीन अशी बुद्धि दे, जाहलेली हकीगत सेवेसी कळविली आहे.

(७८)

कॅप्टन बही जी. हाटे विकानेर याचा अनुभवः—डॉ. हाटे हे श्री सोईनाथ महाराजांचे निस्तीम भक्त आहेत. हे शिर्डीस कांही दिवस राहिले होते. यांचेकडे ग्वालेरीस असत्ताना एके दिवशी संध्याकाळी सोळूराम नांवाचा एक भराठ गृहस्थ भेटण्यास आला व सांगूलागला की, आपला मुलगा घरांतून नाहीसा झाला व त्यामुळे आपण दोघे नवरावायको फार दुःखांत आहोत. रा. हाटे यांचा पूर्ण विश्वास सोईनाथ महाराजांवर असल्यामुळे त्यांनी त्या गृहस्थाला सांगितले की, तू शिर्डीस जाऊन श्रींचे दर्शन घे म्हणजे मुलगा जखर भेटेल. त्या गृहस्थानें लगेच नवस क्लैला की, मुलाची खबर मिळतांच श्रींचे दर्शनास शिर्डीस जाऊ. कांही दिवसांनी मे सापोटेमियाहून मुलाचें पत्र आले की, आपण कोणास न कबवितां लढाईवर गेले होतो व आतां परत येत आहो. ही खबर त्या गृहस्थानें रा. हायांना कळविल्यावरोबर हाटयांनी त्याला सांगितले की आधी महाराजांच्या दर्शनाला जावे; परंतु या गृहस्थानें तसें न करितां तो प्रथम मुंवईस सह कुटुंब मुलास भेटण्यास गेला. मुलगा परत येऊन भेटला खरा, परंतु त्याला वर येत असून तो अतिशय कृश झाला होता. मुलाची ही स्थिति पाहून साक्षात् त्याला घेऊन ग्वालेरीस आला व डॉ. हाटे यांचकडे औषधाकरितां गेला. डॉ. हाटे यांनी सांगितले की तुमच्चा मार्ग चुकला. लघापि वाबांचे दर्शन घेतले नाही त्यांचा मलगा त्यांचे पायावर घालावा म्हणजे बरा होईल. साक्षात् माने शिर्डीस जाप्यात्रा वेत केला व ओळखीसाठी डॉ. हाटे यांचकडे पत्र मागितले डॉक्तरांनी सांगितले पत्राची जखर नाही, पण मी एक जिलस देतो, तेवढी श्री समर्थाना नजर करावी व पेटीतून एक रुपया काढून त्या गृहस्थाजवळ दिला. डॉक्तरांच्या मनांतील हेतू हा की वाबांच्या प्रसादाचा रुपया आपले पाशी असावा, कारण तो दुर्लभ 'प्रसाद' आहे साक्षात् शिर्डीस गेला. महाराजांचे दर्शन घेतल्यावर रुपया त्यांचे हातांत ठेवला.

महाराजांनी रुपया परत घेऊन “उगाचा याला वाया” महणून सांगितले हाक्तराची इच्छा तो रुपया आपणास ‘प्रसाद’ महणून परत मिळाचा अशी होती व ती खोलखूनच महाराजांनी तो रुपया वरीलप्रमाणे परत केला. साळूराम परत ग्वालहेरीस आला. व त्याने डॉक्तराना साईदर्शन झालें व मुळगा बरा आहे अशी आनंदाची खबर सांगून आपला रुपया आपणास परत दिला असे सांगितले. अर्थात डाक्तरांच्या आनंदाला पारावार नव्हता त्यांनी लगेच उठून सहुरुना नमस्कार केला व दिलेला रुपया हातांत घेतला. परंतु लगेच हा रुपया तो नव्हे अशी त्यांना स्फूर्ती होऊन तो त्यांनी साळूरामास परत घेऊन जाण्यास सांगितले. साळूराम मनांत चपापला व रुपया परत घेऊन गेला. पुन्हां दुसरे दिवशी दुसरा रुपया घेऊन आला व तो हातांत पडतांच डाक्तराना आपली खूण पटली. आपल्या बायकोच्या चुक्कीमुळे रुपयाची अदलाबदल झाली होती असे त्याने सांगितले.

(७९)

रा. रा. वसंतराव नारायण (मुंबई) हे वरेच वेळां शिर्डीस श्रीसाईंबाबांच्या दर्शनास जात असत, व त्यांची समर्थांचे ठिकाणी पूर्ण श्रद्धा आहे. त्यांचे जवळ एकर्दा त्यांच्या एका मि. जहांगीर पटेल नांवाच्या पारशी स्नेहानें श्रीसाईंबाबांचा फोटो मागितला व तो त्यांनी दिला. मि. पटेल यांचा तो फोटो मिळविण्याचा हेतु शुद्ध नसून त्यांचा आफिसांत एक श्रीसाईंभक्त ब्राह्मण रा. लिमये नांवाचे काखकून होते, त्यांना त्रास देण्याचा होता. रा. लिमये व मि. पटेल यांच्यांत वेवनव होता. पटेल तो फोटो नेहमी लिमयांच्या जवळ नेऊन त्या संवंधी अभद्र भाषण करून लिमयांचे मन दुखवीत असंत. तो फोटो दिल्यावहल लिमयांनी वसंतरावांना दोष दिला. तेव्हां वसंतरावांनी सांगितले की फोटो त्यांनी जाणून वुजून दिला. हेतु हा की त्यामुळे तो मनुष्य सुधारावा व आता आपण दोघे मिळून श्रीनां विनवू की त्यांने नाक मुठीत धरून श्रीन्या दर्शनास यावे नंतर सुमारे

१५. दिवसांनी तो पारशी गृहाच वसंतरात्याकडे रहत आला व मांगूळा की, मी श्री साईबाबांचे अपग्रथ केले आहेत यांचा मठ एकाचाप होत आहे व आपणी थोडी दक्षिणा शिरीस पोहोचनी करावी, त्या मनुष्याची वृत्ती पालटल्यावरदल वसंतरात्यांना आनंद झाला व ते पटेल यांना रा. रा. काकासाहेब दीक्षित यांचेकडे येऊन गेले आणि तेथें पटेल यांनी वरील सर्व हक्कीगत त्यांचेसमोर कबूल केली. पुढे १९१८ साली गुढे पीँगिमेला वसंतराव व लिमये यांचेवरोवर पटेलही शिरीस महाराजांचे दर्शन आले. पटेल यांनी लिमयांचा द्वेष करण्याचे मोडून दिलें इतकेंच नव्हे परंतु ते दोघे पक्के मित्र झाले आहेत.

(८०)

रा. गणपत धोऱ्यू कदम हे आपला बनुभव असा कळवितात की सन १९११ साली मी कुटुंबासह श्रीसाईनाथ महाराज यांच्या दर्शनाकरितां नाशिक लाईनीने भागगाडीत वसून जात असतां नाशिक स्टेशनच्यापुढे एक दोन स्टेशनाच्या अंतरावर गाडी चालू असतां, मी वसलो होतो, त्या ढव्यांत पंधरा वीस काळे ठिक्कर असे भिळु एकामागून एक चदून आले, व माझ्याशेजारी येऊन वसले (मी वसलो होतो त्या ढव्यांत दुसरे प्यासेजर कोणी नव्हते, मी व माझें कुटुंब व मुल्यां एवढेच होतो) त्यावेळी मी श्री. ह. भ. प. लक्ष्मण रामचंद्र पांगारकर यांचा भक्तिमार्गप्रदीप वाचीत वसलो होतो. तेव्हां मी समजलों की हें ऐकण्याकरितां माझ्याजवळ आले आहेत म्हणून मी त्यांतील कांही अभंग मोठ्याने वाचूळा लागलो. ते भिळु माझ्या जवळ पांच एक मिनिटे वसले जाणि ते तसेच चालूया गाडीतून उतरले तेव्हां मी त्यांना पहाण्याकरितां दखवाज्यावर गेलो व पाहूळ लागलो तो, ते भिळु एकसारखे पळूळ लागले इतक्यांत मी वसण्याकरितां मागे फिरलो तो एक वयोवृद्ध फकीर समोर वसलेला आढळला. मी मनांत विचार केला की, या ढव्यांत कोणीही नसतां हा फकीर कसा आला हा विचार मनांत येतोच

सुलेला पाळीर नाहीसा ज्ञात्या, त्यावरोवर मला गोदा चमत्कार वाढऱ्या, व मी शोठया विचाराति पडलो. माझ्या नजरेसमोर पाळीर व बगळे दिसू लागले हा जहालेला प्रकार माझ्या नजरेसमोरुन जाईना. मी श्रीक्षेत्र शिर्डी येथें गेलें व साईनाथ महाराज यांच्या दर्शनास गेलें तो मशिदीत पाय ठेवतांच “सुरक्षित आलासना” हे शब्द महाराजांच्या मुखांतून निवतांच मला गहिकर आला व गाडीत ज्ञालेल्या चमत्काराची आठवण होऊन मिळू हे कोणीतरी लुटाऱ्या असावे ते आप्सांस लुटण्याकरितां गाडीत चढले, पण समर्थांच्या दर्शनास जात असतां ओढ येणारे विज्ञ श्रीसमर्थ साईनाथ महाराज यांनी फकीर वेषामध्ये येऊन दूर केले अशी जाणीव ज्ञाली. नंतर मी दोन तीन दिवस साईनाथ महाराजांच्या दर्शनाचा लाभ घेऊन मुंबईसे परत आलो.

(८१)

तात्यासाहेव नूलकरांचे एकस्नेही डॉ. पंडित या नांवाचे एकदां बाबांचे दर्शनास आले. ते तडक मशिदीत गेले. दर्शन ज्ञात्यावर बाबांनी त्यांना दादा केळकरांकडे जाण्यास सांगितले. त्यांना दादांचे घर ठाऊक नव्हते. बाबांनी त्यांना कसे कसे जावयाचे ते सांगितले. ते त्याप्रमाणे दादांकडे गेले. दादांनी त्यांचे स्वागत केल्यावर कांही वेळ्याने दादा बाबांचे पूजेस निघाले. निवतांना त्यांनी डाक्टरसाहेबांस बाबांकडे येतां का असे विचारले. डॉ. तावडतोव निघाले. मशीदीत गेल्यावर दादांनी बाबांची पूजा केली. तेव्हां ब्रावा कोणालाही कपाळाला गंध लावू देत नसत. मंडळी फक्त बाबांचे पायाला गंध लावीत. म्हाळ्यापती मात्र गळ्याला लावीत असत. दादांची पूजा ज्ञात्यावर डॉक्टरसाहेब उठले व गंधाची तबकडी घेऊन बाबांच्या कपाळाला त्रिपुङ्ड लावू लागले. दादा घावरले की आतां बाबांचा श्रीमद्देव्य योग पण बाबा कांहीच बोलले नाहीत व डॉक्टरांना, स्वस्थपणे गंध लावू दिले. रात्री दादानी बाबांस विचारले आपण आस्हाला कपळाला गंध लावू देत नाही आणि आज्ञा दुपारी त्या डॉक्टरला लावू दिलेत हे कसे ? त्यावर

साता म्हणाले थरे त्याचा गुरुं वासण आहे आणि तो म्हणतो दा (म्हणजे वाबा) माझा गुरुच आहे तेव्हा मला त्याला नको म्हणतां येईना. दावटांमध्ये दादांनी पुढे विचारल्यावरून असें कठळें का डावटांचे गुरु येणेशार कर काका महाराज हे होत.

(८२)

शिर्डीस लक्ष्मणभट या नांवाचे एक भिक्षुक आहेत. त्यांचेकडून मी कांही जमीन १९१० मध्ये खरीद केली. त्यांना २०० रु. किंमत पाहिजे होती व मी १५० त्वे वर देण्यास तयार नव्हतो. अशी वाढाघाट चालली असतां लक्ष्मणभट मशीदीवरून जात असतां महाराजांनी त्यांना हाक मारली व विचारले “ लक्ष्मण, काय भानगड आहे ? लक्ष्मणभटांनी सर्व हकीगांत सांगितली. तेव्हां महाराज म्हणाले “ दोवांचे ही राहूंद्या. १७५ रु. ला जमीन दे ” पण त्यापेक्षां कमीला देऊ नको लक्ष्मणभटाने हे आम्हाला सांगितले नाही. शेवटी १५० लाच सौदा ठरला त्रग़ त्याप्रमाणे रजिष्टरपुढे १५० रु. आम्ही दिले पण चंमक्कार हा कीं घरी आव्यावर लक्ष्मणभटांनी रु. मोजले तर बरोबर १७५ भरले.

(८३)

सन १९१५चे अखेरीस श्री. बापुसाहेब बुटी यांना विषम ज्वर झाला होता. दुखणे सुमारे एक सहिताभर फाराकठिण होते. सतत ताप तीन आठवडे १०.३ पासून १०.५ पर्यंत असे. बापुसाहेबांना इठल्याची किंवा खालण्याची शक्की नसे. तशा स्थिरीत सुद्धा त्यांना महाराज आपल्याकडे अुणावयाला सांगत त्रग़ त्यांना शिरा, खीर, भजी त्रग़ हरभन्याची उसळ ही खाऊ. घालून प्रत पाठीत, व्याजा माधवराव देशपांडे किंवा दुसरेहा कोणी तरी पादकुळी बसवून महाराजांकडे ज्ञेत असत. त्यांना जौषधेपचार कांही

नव्हता. पण महाराजांचे कृपेने व त्यांचे उदीने प्रकृति हल्ळहल्ल सुधारत गेले. त्याच खुमारास महाराजही वरेच आजारी झाले होते. वापूसाहेव वरेझाल्या. बरोबर महाराजही वरे झाले.

(८४)

एकदा मनमाडचे स्टेशनावर मी कोपरगांवाचे गाडीत बसावयास गेले. मी डव्यांत जाऊन बसलो व कांही पत्रे लिहूं लागले. इतक्यांत तीन सोल्जर आले व मला म्हणाले तुम्ही दुसऱ्या डव्यांत जाऊन बसा. मी म्हटले दुसरा डबा नाही व मी याच डव्यांत बसणार. ते म्हणाले आम्ही तुम्हाला वसू देणार नाही. इतक्यांत माझी पत्रे लिहून झाली होती ती पोष्टांत टाकण्यास मी गेले. जाताना मी मनांत बाबाना म्हटले “आज काय भांडण करवि. याची इच्छा आहे काय ? वरे मर्जी तुमची. ” पत्रे टाकून परत येतो तो सोल्जरांचे साक्षात माझ्या डव्यांतून निघून दुसऱ्या डव्यांत जाताना दिसले. अर्थात् ते दुसऱ्या डव्यांत गेले व मो एकटाच त्या डव्यांत राहिलो. अशा तर्फे ने महाराजांनी भांडण टाळले.

(८५)

एकदां संघ्याकाळी अफिसांतून खाली रस्त्यावर आलो तो एक तरुण भिकारी मजकडे आला व मला हंसत हंसत पैसा मागू लागला. त्याच्या चर्येवरून त्याच विषयी मला पूज्यबुद्धि उत्पन्न झाली व मी त्याला पैसा दिला. तो घेऊन तो झापाट्याने निघून गेला. तो दिसेनासा होईपर्यंत मी पाहात होतो. तो मुळीच कोठेच थांबला नाही व दुसऱ्या कोणाजवळ कांही मागिलेने नाही. त्याच दिवशी मी शिर्डीस निघून गेलो. तेथे गेल्यावर महाराजांना विचारले “आपणच त्या भिकान्याचां वेष घेऊन आलां होतां काय ? ” महाराज म्हणाले “ होय मीच होतो. ”

(८६)

धोडे दिवसांपूर्वीं सौ. ताईवाई जोग यांचे ढोळे विवडले होते. ते रोज सोल खोल जाऊ लागले, यांनी आपली घराती औषधे पुढकल केनी पण कांही फायदा झाला नाही. उलट ढोळे जारीच विवडू लागले. या ताईनी महाराजांची प्रार्थना केली, महाराजांनी औषध सांगितले व ते अति सोरे व स्वस्त होते. त्या औषधाने तावडतोव गुण आला. महाराज म्हणाले औषध कोणाला सांगू नकोस व कोणाचे देखत डोळ्यांत घालू नकोस.

(८७)

माझा पुतण्या चि. माधव हा कांही दिवस रानडयांच्या येथे खडकीन असे. तेथे तो एकदा आजारी पडला. रानडयांच्या मंडळीनी त्याची जोपासना उत्तम केली. तरी पण तेथे घरचे कोणी नसल्यामुळे साहजिकच चि. माधव खिन झाला. त्यावेळी महाराजांनी त्याला दर्शन दिले व कांही काळजी करू नकोस. मी तुझेजवळ आहे. तू लौकर बरा होशील असे आशासन दिले. व त्याप्रमाणे तो बरा झाला.

(८८)

रा. रा. रवुवीर भास्कर पुरंदरे यांनी प्रथम दर्शनाचा वेत केला, तेव्हां आपल्या आईला खेड्यावरून बोलाविले. निघण्याच्या आदले रात्री पुरंदर्यांच्या मुलीला अतिशय ताप भरला. तेव्हां त्यांच्या आईचे मन डळमळू लागले, पण पुरंदर्यांनी आपला निश्चय ढळू दिला नाही. तेथे गेल्यावर तिसरे दिवशी महाराज पुरंदर्यांच्या बायकोच्या स्वप्नांत गेले व तिच्या देखतां मुलीला उदी लावली व त्या वेळेपासून मुलीची प्रकृति सुधरू लागली.

(८९)

रा. रा. दामोदर घनश्याम बाबरे उर्फ अण्णा चिंचणकर शिंदींस पहिल्यांदा जाऊन राहिले, तेव्हां त्यांचे कुटुंब चिंचणीस होते. लवकरच तेथे लिंग सुरु झाला व गडी माणसे पळू गेली. वाई पूकटी पडली व साहज-

कच घावरुं लागली, त्यावेळी महाराजांनी वाईला जागृतीमध्ये प्रायश्च दर्शन, दिले व प्लेग संपूर्ण माणसे परत येईपर्यंत दद्हाकारा वेळां त्याप्रमाणेच दर्शन किले.

(९०)

तुमारे सहा वर्षापूर्वी नानासाहेब चांदोरकरांच्या मुळाचे लान त्यानु-
रीस झाले, त्या लग्नासाठी मी तेथें गेलो होतो. मी लग्नाचे आढळे
दिवशी संध्याकाळी तेथें जाऊन पोहोचलो. मी गेल्यावर त्यांनी मला संव्या-
काळी सांगितले, आपण उद्यां सकाळी चिंतामणराव वैद्यांचे गुरुंना आमं-
त्रण द्यावयास जाऊ. त्याप्रमाणे दुसरे दिवशी सकाळी नानासाहेब, माध-
राव देवपांडे व मो असे तिघे निघालो. आगगाढीने जावयाचे होते व
तेथें गेल्यावर वैल्याडीच्या सडकेने जावयाचे होते ते अंतर पांच मैल आहे
असा नानासाहेबांचा समज होता. त्या स्टेशनावर उत्तरल्यावर एकच टांगा
होता, तो आम्ही कोला व त्यात बसलो. कोठे जावयाचे हैं आम्ही सांगित-
ल्यावर टांगेवाला म्हणाला माझा घोडा तेथपर्यंत जावयाचा नाही
तुम्ही दृतस मग आम्ही नाईलाजास्तव उत्तरलो. अंतर पांच मैल नसून
पांच कोस आहे व त्यापैकी सात मैल रस्ता खराव आहे हेही तेथें कळले.
दुसरा टांगा शेवट लागलो तो मिळेना. मग मी नानासाहेबाना म्हटले चला
आपण परत जाऊ कारण लान आजचेच आहे. नानासाहेब म्हणाले मला
आमंत्रणाला जाण्याची महाराजाची आज्ञा आहे तेज्ज्वां तसा हणजे अमंत्रण
न देतो मी परत जाणार नाही. लग्न माझ्यावाचून अडणार नाही. तित-
क्यात टांगा मिळाला व आहो निघालो. रस्ता वाईट घोडा चालेना तरी
पण बेमतेम मुक्कामावर जाऊन पोहोचलो. महाराजाचे दर्शन झाले. त्यांनी
आपली उदी आणविली व आम्हाला सेवाना दिली व झणाले की हरिहराची
उदी आहे. मग त्योनी आम्हाला निरोप दिला. परत येताना वाट
चुकले व गाढी मिळणे अशक्य आहे असे वाटू लागले. पण महाराजाचे
कृपने गाडी मिळाली. इतकेच नाही तर फराक करण्यापुरता अवकाशही

रांपहला, अर्थात् लग्नापे शिखी आणी शिवांने तिं माझन देऊला.
(११)

शनवार ता. २८ रोजी मन्त्र आकिसीत जातीना गाडीन नाय नवळा.
तेहां मी मराठ महाराजांची प्रार्थना केली ली, हा साय ज्ञ चाहुणारा असला
तर आणण मला शिर्हीस बोलावून शा. आविसीत जातो शिर्हीचे एव
ठेबल्यावर होते व त्यांत मला येण्याचिपयी महाराजांची आज्ञा होती. आटिकडी
दिवसभर नाप होता व रात्री गाढीतही होता. शिर्हीस मात्र नाप नवळा.
एण मी गेलो. त्याच दिवशी महाराजांना नाप आवा व ते चार दिवस आजारी
होते. “ सुख देऊनी भक्तांसी त्यांचे दुःख स्वयं सोशी ”.

(१२)

चारपांच वपांपूर्वी माझा ढावा पाय चराच दुखत अने व इला
फलंग त्वालावयाचे सुद्धां मला जड बाटत अने, तस्या स्थितीत मी शिर्हीस
असतांना महाराज निमगांवास गेल्याची खबर कोणी बाह्यांत येऊन सुनि.
तली. लोच सर्व मंडळीवरोवर मीही निवालो. आम्ही फार ज्ञानाच्याने गेलो.
दीट मैल गेलो. व महाराजांवरोवर परत आलो. एकंदर तीन मैल ज्ञाल्या
पण कांहीही त्रास ज्ञाला नाही.

(१३)

ता. १३-११-१८ चे पाहटेस काका महाजनीना दृष्टांत झाडा.
महाराज आले घ. म्हणाले “ निजलास काय. आज माझा तिसावा दिवस
आहे त्तो कर ” काका उठले व मोजून प्युहतात त्तो वरोवर तिसावा दिवस
काय करावे तें सुचेना. मग मला जेवायला बोलावले व संध्याकाळी दानो-
कर प्रधान, ठोसर वगैरे मंडळी बोलावली. जेवण झाल्यावर भजन झाले
व रात्र फार आनंदांत गेली.

(१४)

मुक्त्यो प्रथम किंवा दृसन्या वेपेच्या वेळी पूक चमकार घडवा तो
भृसा नमा टाप्यांत न जात असतां एक ब्राई पेहची टोपली वेळन चालली

होती. टांगेचाहयाने विचारले महाराजांसाठी पेहुंच यावयाचे काळ ! मी ती टोपली उरविली व टांगांत घेतली. पेहुंच चांगले होते व खांग याच मुरला होता. एक रुहेची वासना उत्पन्न झाली. त्योच मनांत आनंद “चाचा माझी वासनो कां अशी जावी ?” त्यावरोवर चमळार असा झाला की वाच असदा वेईनासा झाला व टोपली आपल्याजवळ आहे याचे गान सुदां गेले.

(९५)

माधवराव देशपांड्यांना शिर्डीस एकदां साप चाबुला. तेथें एक विरोधाचे स्थान आहे. व साप चावलेल्या माणसास तेथें नेऊन टाकले म्हणजे तो वरा होतो, असा तैथील लोकांचा समज व अनुभव आहे. त्याप्रमाणे त्यांना पुष्कळ मंडळीनी तेथें जाण्याविषयी आग्रह केला. त्यांनी महाराजांची आज्ञा होईल तसें करूं असे उत्तर दिले. मग महाराजांकडे गेले. महाराजांनी माधवराव खाली असतांच “वर चढू नको” अशी आज्ञा केली. माधवराव ती स्वतःलाच आज्ञा आहे. असे समजून वर चढले नाहीत पण ती आज्ञा सर्पाच्या विशाला असावी असे वाटते कारण तें विष जे चढत चालले होते तें त्या क्षणापासून वर चढले नाही. मग पुढे हळूहळू माधवराव महाराजाचे कुप्रेने कांही उपचार न करतां वरे झाले. याविषयी दृष्टांत त्यांना एक वर्ष अगाऊ झाला होता.

(९६)

एकदां, मी शिर्डीस असतांना माझ्या एका स्नेहाला पैशाची अडचण आली. मजजवळ त्या वेळेला पैसे नव्हते पण मनांत असे आले की, पैसे आले की आपण त्या स्नेहाला धोडो मदत करावी तरी पण तो स्नेही ती मदत स्वीकारील किंवा नाही याबदल शंका वाटत होती माझ्या मनांतला विचार मी कोणाला कंठविला नाही. पैसे आल्यावर एक नोट पाकिटांत्र सोबत पव धालून त्या स्नेहालाकडे पाठविण्याचा विचार केला. पण महाराजांच्या आज्ञेशिवाय कोणास पैसे दावयाचे नाहीत, असा त्यांनीच निर्बंध घालून दिल्यामुळे आज्ञा मागावयास गेले. तेथें गर्दी बरीच होती, मंड-

लीत एक विचारणासाठी गोपन तपाचामुळे यी गोपन विचाराते । तपा
हे पव पाठवून थावें ” महाराज म्हणाले “ होय ” व्यापाऱ्यांने ते पाठवून
दिले, संचाकाळी ते स्नेही मेराळे व सांगृ आणें व तुमचे प्रत वेण्याने
दोन तास थांडी महाराजांनी पाइया कुटुंबाला सांगिलें यी आज नुसा
धरी येणार आहे, तुझ्या नव्यास सांग मला फिल्हाला नक्तोय, अशीतच
यी तुमच्या पत्रांची सूचना होती व महणून ते घ्यावेसे यावळे.

(९७)

माझे मित्र रा. मोरे श्वरराव सावे यांचा भंडाऱ्याला जाण्याची काम
उल्कळा होती. पण दोन दिवस आधी ते एकाएकी आजारी पडले व त्यांचे
जाणे होऊन शकलें नाही. त्यामुळें त्यांना अतिशय वाईट वाटले व त्यांचे मन
फारच उद्दिग्न झालें व रात्री झोपही येईना. पण भंडाऱ्याच्या दिवशी पाह-
टेस त्यांचा डोक्या लागला, तितक्यांत महाराजांनी स्वप्नांत दर्दन दिनें व
दक्षणा मांगून घेतली. जागे झाल्यावरोबर वृत्तीत एकदम फरक पडला व
तळमळ पार जाऊन समाधान वाटू लागले. महाराजांनी देह सोडला आहे
तरी आपल्या भक्तांची तळमळ कोणत्याना कोणत्यातरी तन्हनें त शमवितात.

(९८)

एकदां तात्यासाहेव नूळकरांची मंडळी व आम्ही सर्व शिढीहून निघ-
णार होतो. महाराज म्हणाले उद्यां सकाळी जा व कोपरगांवाहून जेवून जा.
आम्ही त्याप्रमाणे तयारी केली व कोपरगांवचे खाणावळीत तयारी ठेवण्या-
विषयी निरोप पाठविला. पण कोपरगांवास पोहोचलो ते बहां जेवण तयार
नव्हते, पण गाडीची वेळ जवळ आल्यामुळे न जेवतां तसेच स्टेशनावर
गेले, तेथें पाहिले तो गाडीला दीड तास उशीर होता. मग गांवांत टांगा
पोठवून टांगेवाला त्राद्याण होता त्याचे हातून खाणावळीतून जेवण आणविले
व आसू, सर्व मंडळी स्टेशनावर जेवलो. जेवलो, दहा मिनिटांनी
गाडी आली.

(९९)

यो एक दोन वर्षांपूर्वी नाताळचे सुश्रीत मुंबईस जाताना (गाळ)
व खाजगी पत्रे वगैरे काय आली आहेत हें पाहण्यासाठी मुंबईस, पालचा,
हून गेले होतो. मुंबईहून संध्याकाळी परत जाताना वांद्राचे स्टेशनावर यां
अणासाहेब दाभोळकर (वांद्राचे पेन्चानर मॅजिस्ट्रेट) यांचे जावई रा. रा.
यशवंतरांव गाळवणकर भेटले. ते मला अणासाहेब घरी असतील व त्यांना
भेटायावला आपण घरी चला असे सहज म्हणून दरवाजा उघडण्याचा
त्यांनी प्रयत्न केला. परंतु चक्कार हा की, त्यावेळी दरवाजा बंद होता.
(मी गाडीत चक्कार गाडीतें किंवा पोर्टरने दरवाजा बंद केला नाही, हे
मला यक्के माहीत होते.) आमचा हा संवाद होतो न होतो इतक्यांत
गाडी सुटण्याची वेळ होऊन गाडी प्लॅटफॉर्मपासून निघाली. व गाडी तऱ्या
कूसला आख्यावर पोर्टरला हाक सारून त्याला दरवाजा उघडण्यास सांगितला.
त्याने प्रयत्न केला व त्याचीही खात्री झाली की, कुलुप लागले. आहे व
त्याने किण्ठी आणून तिच्या साहाने दरवाजा उघडला. पुढे मी प्रारम्भास
उत्तरून घरी येतो तो रा. रा. किंवा दूलकर त्यांची फल्नी व इतर कांही लेही
मंडळी माझी वाट पहात बसली (होती असे मला आढळले. पुढे एक दोन
दिवसांनी मला असेही समजले की, त्यावेळी अणासाहेब दाभोळकर हे घरी
नव्हते.)

(१००)

पुण्यास एकांबाईला मुत्रसंवान नव्हते आणि तें नव्हवे अशी तिची
आतुरता होती. त्यासाठी महाराजांचे प्रत्यक्ष दर्शन त्यावें व त्यांचे हांतून
नारळ ध्यावा असा तिचा हेतू होता. तिने येथे येण्याचे कैक वेळा प्रयत्न केले
पण येथेक खेपेस कांही तरी अडचण येऊन तिचे येणे झाले नाही. शेवटी
एकदो ती फारच उक्कंठित झाली, त्तेव्हा महाराजांनी तिला स्वप्नांत ज्ञाऊन
दर्शन दिले आणि त्याच स्वप्नांत तिला तारळ्ही दिला. जागी होऊन मुहावे

तो नारळ खरेखुरच सिंगा विजान्गावर तिक्रा दिला. याचुनी निला अनि-
इय आनंद शाला थाणि त्या आनंदात तिने नवम केला की, जर मग्न
महाराजांचे हृषेमे मुलगा होईल तर त्या मुलांचे जायवळ मी महाराजांचे
पायाजबळ जाऊन उत्तरीन त्याप्रमाणे तिळा नर्पांचे आलच मुलगा ज्ञान
क्षणि नवसाप्रमाणे तिने येथे येऊन मुलांचे जायवळ उत्तरविले. अर्थात्
म्हानंतरा नारळ जागृतीत प्राहिल्यावरोवर महाराजांच्या असाध लीलेचे ५१
तिळा अत्यंत कौतुक वाटले.

(१०१)

श्री. रा. रा. लक्ष्मण गणेश महाजनी यांचा एक अनुभव “माझे एक
स्त्रीही श्रीधर कृष्ण या नांवाचे होते. त्यांनी मजकडून वरेच वेळां श्री संवदी
हक्कीगत ऐकल्यावरून त्यांनी दर्शनास येण्याची इच्छा झाली व माझ्यावरोवर
येण्याचे ठरविले व त्याप्रमाणे मी शीरडीस पुढी जाईन तेव्हां आपणास
कळवावे असे त्यांनी मला सांगितले. त्यानंतर मी ५।६ वेळां शीरडीस गेलो,
व प्रयेक खेपेस येतो का म्हणून त्याना विचारीत असे. हे गृहस्थ व्यांकेत
होते त्यामुळे त्यांच्या माझ्या सुट्या जमत नसत त्या कारणाने किंवा दुसरा
च्याही कारणाने त्यांचे येणे झाले नाही. शेवटी एकदा असो योग आला की
आम्हाला दोधांना साराल्या लागोपाठ दोन सुट्या आस्या व त्यांनी माझेवरो-
वर निवण्याचे ठरविले. मी त्या वेळी जांदीस रहात असे तेव्हां तिकिटे
काढून जागा Reserve करण्यात्रे त्यांनी कबूल केले. व मी त्यांना दुसरे
दिवशी वेळेवर स्थेशनवर येईन म्हणून सांगून घरी आलो. दुसरे दिवशी सकाळी
त्यांचा मनुष्य मजकडे आला व सांगूलागडा की रात्री श्रीधरपंत जिभ्यावरून ८८
पृष्ठें व त्यांचा पाय इतका दुखावला आहे की चालवत नाही. तेव्हां ते
मजबरोवर शीरडीस येऊ शकत नाहीत. अर्थात मी एकदा गेलो, नंतर या
गृहस्थावर काही कडयाळ येऊन त्याना शिक्षा झाली व शेवटपर्यंत त्यांचे
शीरडीस जाणे झाले नाही.”

(१०२)

रोज रात्री लक्ष्मीबाई शिदे पाठलीण यांचेकडून भाकर येत असे.
भाकर येण्याची सुरुवात झाली ती येणेप्रमाणे. एके दिवशी संध्याकाळी

वावा भितीवर पडले होते, जवळ तात्या पाटील उगे होते, इतक्यांत म्हणी. नाई तेथें आल्या व वावांना नमस्कार केला. वावा म्हणाले असी मना भूक लागली आहे. लक्ष्मीबाईनी विचारले वावा भाकर आणु का. वावा म्हणाले आण, लक्ष्मीबाई लगेच घरी गेल्या व दोन भाकरी व कांदी कोरड्यास घेऊन आल्या. वावांनी तें सर्व घेऊन कुन्यापुढे मांडले. लक्ष्मीबाईनी म्हटले वावा तुम्हाला भूक लागली होतीना. तुम्ही तर त्यांतची कांदी न खातां सगळीच कुन्यापुढे घातली. वावा म्हणाले त्याचा जीव नाही का. त्याला भूक लागली आहे. तो आणि मी एकच आहे. त्यानें खाल्डी काय किंवा मी खाल्डी काय सारखेच. या उपदेशाचा लक्ष्मीबाईचे मनावर चांगला परिणाम झाला व त्या रोज भाकर कोरड्यास, दूध वगैरे आणीत आणि दुधानें भाकर कुस्तखन ठेवीत. लौकरच वावांनी ती भाकर खाण्याचा रोजचा प्रवात सुह केला. ह्या लक्ष्मीबाई महाराजांचे अंतःसमयी त्यांचे जवळ होत्या व महाराजांनी देह ठेवण्याचे पांच मिनिं आधी खिशांतून एकदा चार व पुन्हा पांच असे रूपये काढून लक्ष्मीबाईला दिले. रात्री वावांचे जेवणानंतर लक्ष्मीबाई वरी जात, बायकांपैकी ह्या एकत्याच रात्री मशीदीत येत आणि सगळ्यांचे शेवटी जाणाऱ्या वरोवर त्या जात, दोनप्रहरी त्यांचे कंडील भाकरीला कवचित उशीर झाला तर महाराज हात आखदून वसत. कांही दिवसपर्यंत महाराज तिसरे प्रहरी त्यांचेकडून शेवट्या करवून आणवीत आणि आपण तीन चार घास खाऊन मग राधाकृष्णाबाईकडे तें शेवयांचे भांडे लक्ष्मीबाईचे हातानें खिडकीवाटे देववीत भसा पाठ किल्येक दिवस चालला होता.

महाराज पुष्कलदां स्वयंपाक करीत, त्या वेळेला लक्ष्मीबाई व आणखी कांही मंडळी जवळ असावयाची. महाराज स्वयंपाकास कोणाला हात लावू देत नसत व पळीचा उपयोग कवचितच करीत. पुष्कलदां मसाल्यांचे वरण करीत व तें चुलीवर दूवल्यासाठी पळी न वेतां स्वतः आपल्या हाताचा उपयोग करीत म्हणजे हातानेंच सेवण द्वचलीत.

श्री सोनिंद्रदामंदराद्यग्रह संत चृहामणी मलकाम कलाद्वय इंडिया बाबा
संस्थान शिर्डी यांचे चरणारविंदी कुतानेक शिगाणीग दृढवत देसाई.

शके १८५९ सन १९२३ या गोकुलभाष्याचे उपायावल्ल
मिती श्रावण वा २ ते श्रावण वा ९ पर्यंत नामस्ताह आणि चरणी
ज्ञाता, सदृश समाहाचे प्रसंगी जमलेल्या खर्चाणीनी न आलेल्या खर्चाणी
हकीगत आपले चरणारविंदी सादर करितो ती खाळील प्रमाणी:

जापा

- ४५ रा. रा. बाळाधारू लेगतांप शिर्डी.
पहिले दिवसाचे भोजन खर्चासाठी.
५० रा. रा. बाळापुणेकर शिर्डी. दुसरे.
दिवसाचे भोजन खर्चासाठी.
५० रा. रा. मगणीराम नंदराम मारवाढी
शीर्डी, तिसरे दिवसाचे भोजन
खर्चासाठी.
६० रा. रा. सखाराम महादू पा। कोते
शीर्डी. चवये दिवसाचे भोजन
खर्चासाठी.
१०० रा. रा. मारायण गणपती पा।
शेळके शिर्डी पांचवे दिवसाचे भोजन
खर्चासाठी.
१७३ रा. रा. दीपचंद शेठ व धमराज
शेठसह मित्रमंडळी. मु। राहाते
सहावे दिवसाचे भोजन खर्चासाठी.
१६० रा. रा. बापूराव व यशवंतराव
पुणेकर व त्याची मित्रमंडळी:
५० केनाल कटील रा. महाजन व धुमाळ
व नागुराव मिस्त्री व बळवंतराव
जगताप याचे घटल रामचंद्र पा।
यांनी हवाला वेतला त्याप्रा। राम-
चंद्रपा। यांनी रोखे दिले.

नावं

लघां

- ४५ पहिले दिवसाचा भोजनलच्च
५० दुसरे दिवसाचा भोजनलच्च.
५० तिसरे दिवसाचा भोजनलच्च.
६० चवये दिवसाचा भोजनलच्च.
१०० पांचवे दिवसाचा भोजनलच्च.
१७५ सहावे दिवसाचा भोजन खर्च.
३३२८ राहाते येथून सामान चत्ताहा-
साठी आणले त्याचे बिठ चुकविले.
१२०।।। कोपरणावाहून सामान आणले
त्याचे दिले.
१८९।।। गढूं वर्गणी मण ४१३। आलो
ती खर्ची पढली त्याचे रुपवे दर
मणी ११ प्रमाणे.
५३। गढूं मण ४४।।। सप्तहास खरेदी.
केले भाव रुपवे १३ प्रथा त्याचे
रुपवे.
१२१ गुळ धर्गणीचा आला तो खर्ची
पढला त्याची किंमत रुपवे.
५५ गुळ पहळे ३ दर ३५ प्र। सप्तहास
खरेदी केला त्याची किंमत रुपवे.

- ७३६ शारीर वेदीज
१०६ रा. रा. शामराव जयकर न
स्थाप्ती निवासाली,
७५ रा. रा. रामचंद्र दादा पा. कोले,
किंडी,
८० रा. रा. पिठोवा शारु जगनाय शिर्ही
किरणोळ वर्गेणी किंवा मनीआईर
द्वारा आली तीः—
१७ श्री. अम्मासोळ माफेत वर्गेणी आली ती
४ रा. रा. आनंदराव परशराम,
४ रा. रा. भवान्या पोशा कोली,
५ रा. रा. रघवीर भास्कर पुरंदरे,
५ रा. रा. वागळे(महारोग्यासदेष्यास)
५ कवाप्तन हाटे,
१० प्री. रा. रा. गाढगीळ वैरिस्टर पुणे,
७ रा. रा. अंबक आनंदराव कर्णिक,
१ रा. रा. दत्तात्रय गणेश काणे धुळें,
२॥ रा. रा. शामराव रामचंद्र जयकर
पाळे,
५ रा. रा. सुंदरराव ढी. नवलकर पुणे,
१ रा. रा. शंकरराव तेंदूलकर अलीधाग,
२ रा. रा. ढी. एम. जोशी,
३० रा. रा. आत्माराम बाळकुण्ठा
स्टांपवेंडर,
२ रा. रा. लक्ष्मण गोविंद मुंगी नाशीक,
५ रा. रा. चिंतामण नारायण कोलवण,
१० रा. रा. मधुसूदन बालीराम मानकर,
५ रा. रा. वासुदेव महादेव कोलंगडे
भुसावल,
२५ रा. रा. माघव घनःशाम पाटसकर,
२ रा. रा. शांताराम लाडकोषा तोरसेकर,
३ रा. रा. मोरेश्वर महादेव कोलगडे,
१ रा. रा. रामचंद्र गणेश प्रधान,
२ रा. रा. हरी घरमझी,
- १४३०॥१॥ शारीर वेदीज,
८४॥ श्री. रा. रा. प. वैष्णवाली वेद
जाणा येणावे वर्षावारु एवं
१५ शहायेती गांव श्री. अम्मा कोले वारे
सोगाया वरोन्,
१० श्री. रा. रा. प. वैष्णव बुदा वारे
गोडथास गवल वरोन् वरोन्,
१५ शिर्ही याजार खरेदी,
२०॥३॥ किरणोळ यामान खरेदी,
४८ श्रीचा देवस्थान खरेदी,
२५॥४॥ दलग खर्वपाळ करणे खरेदी,
१५ सीताराम ब्राम्हण खर्वपाळा खरेदी,
१२ गोडें तेळ टिप खरेदी,
३ राताळे खरेदी,
२९ सर्वण आत्माराम मुठार दात्रहदूळ
खरेदी
-
- १५७७॥४॥
- ६ आमंत्रण कार्द्दीची छापणावळ,
४॥५॥ पोष्टेज खरेदी.
-
- १५८८॥१॥
- ४॥६॥ शिहळ. बृंगी
-
- १६२८॥४॥

१०६०॥ भागील वेरीज.

२१० व्यक्ति लिमाजी घोड़ल

५ रा. रा. शाष्ट्र लक्ष्मणाथ भुरेभर.

१ रा. रा. भणपतराव ताम्हणे.

५॥ रा. रा. सदाशिव लक्ष्मण मुंगी. व
त्यांची मित्र मंडळी.

५० रा. रा. तुकाराम गोदकर शिर्डी.

१० रा. रा. च्यंबक दगडू गायके शिर्डी.

१ रा. रा. देयरा धनगर. शिर्डी.

३ रा. रा. विठोवा धनगर. शिर्डी.

३ रा. रा. धोबीवा महादू धनगर शिर्डी.

८॥ रा. रा. रुपचंद शेठ मारवाडी शिर्डी.

२ रा. रा. आवाजी कुंभार. शिर्डी.

२ रा. रा. च्यंबक कुंभार. शिर्डी.

२ रा. रा. भिमाशंकर कुंभार शिर्डी.

२ रा. रा. महादू कुंभार. शिर्डी.

३ रा. रा. सजा कोते. शिर्डी. धान्य व
गळ हपाने वर्गणी आली तीः—

१०२ रा. रा. तात्या प॥ कोते शिर्डी गहु
मण ८७ दर ११ प्रो रुपये ७७ व

गुड पहा, १ रुपये २५ मिक्कून रुपये.

३९ रा. रा. भाऊ आपाजी प॥ कोते
शिर्डी. गहु मण ८२ दर ११ प्रो
व गुळ रुपये ७

२२ रा. रा. तुकाराम प॥ शिंदे शिर्डी. गहु
मण ८२ दर ११ प्रो.

२०॥ रा. रा. वाचूराव प॥ गोदकर शिर्डी.
गहु मण ८१। दर ११ प्रो रुपये

५॥ १३॥ व गुलाबदल रुपये ७

१३०३।

- ११०३। मार्गील वेरीज,
११ रा. रा. पूजा धनगर शिर्डी. गहु मण
८१ दर ११ प्रो.
११ रा. रा. रभा धनगर. शिर्डी. गहु मण
८१ घटल रूपये.
७ रा. रा. धोडीया धनगर. वलटकनमसल.
मान. शिर्डी गळ रूपये.
५॥ रा. रा. दाबी शेळके शिर्डी. गहु पा.
८८८ वहच.
३॥३ रा. रा. रघु पा॥ शिदे. शिर्डी. गहु
पा. ८८५ दर ११.
२८८ रा. रा. नारायण कुंभार शिर्डी गहु
पा. ८८३ दर ११.
२८९ रा. रा. पांढूरंग गोदकर शिर्डी. गहु
पा. ८८३ दर ११.
३॥४॥ रा. रा. बोलू पुणेकर शिवोच गहु
८८९० दर ११.
११ रा. रा. अंबक प॥ शेळके शिर्डी.
गहु मण ८१ दर ११.
२८० रा. रा. लक्ष्मण गायके शिर्डी. गहु
पा. ८८३ दर ११.
५ रा. रा. विठोथा कोते. शिर्डी. गुळाघटल
५ रा. रा. शंकर कोते. शिर्डी. गुळरूपये.
५ रा. रा. धाळा कोते शिर्डी मुळ रूपये.
५ रा. रा. तात्या महादू कोते शिर्डी. गुळ
रूपये.
५ रा. रा. भिका रामजी गोदकर. शिर्डी.
गुळ रूपये.
५. रा. रा. मुळताल शेठ शिर्डी. गुळरूपये.
५. रा. रा. सखाराम महादू शिर्डी गुळरूपये.
५ रा. रा. तात्याधापू जगताप शिर्डी. गुळ.
रूपये.

१४०७। मार्चील शिलक

५ रा. रा. धाका धनगर शिर्ही गुल तंपये,
 ६ रा. रा. भाऊ धनगर शिर्ही. गुलहपये,
 ७ रा. रा. भिका धनगर शिर्ही. गुलहपये,
 ८ रा. रा. म्हातारणा पुणेकर. गुलहपये,
 ९ रा. रा. बाळा आगलावे सावल विहीर
 गुलहपये.

१० रा. रा. ताल्या प॥ वरवे सावळविहीर गुल

११ खाखाडीची शिलक वर्गणी.

१२॥३। श्रीचे पेटशातील उपज,

१३ शिलक मालाची विकी.

१६३८॥४।

येणे प्रो. खर्च झाला आहे.

श्रीसमर्थांचे चरणी विनंती आहे की मत्तांना व जापल्या या उत्सवांत
 ज्यानी मदत केली त्यांस परलेकाचा। उत्तम आशिर्वाद असावा. उत्सवासंबंधी
 हकीगत श्रीसाईलिलेचे सातवे अंकात आलीच आहे चात्ता श्रीचे चरणी हीच
 प्रार्थना आहे की वेळेवेळी उत्सवाचे प्रसंगी हजर राहण्यास व संस्येस कायम
 फंडाकरितां एक लक्ष रुपये जमा करण्यास सर्व मत्तांना प्रेरणा करावी ही विनंती:-

आपला चूरजरज

तात्या पाटील कोते

रामचंद्र दादापा कोते.

अभिशाय.

श्रीमंत रा. च. अनंत शिवाजी देसाई टोपीवाले यांचे चरित्र.

लेखक:-रा. रा. सदशिव नानाभाई हाटे एल, सी, ई. बी. एस. सी.

प्रकाशक:-रामचंद्र कृष्ण सामंत गोरेगांव. किंमत १ रुपया.

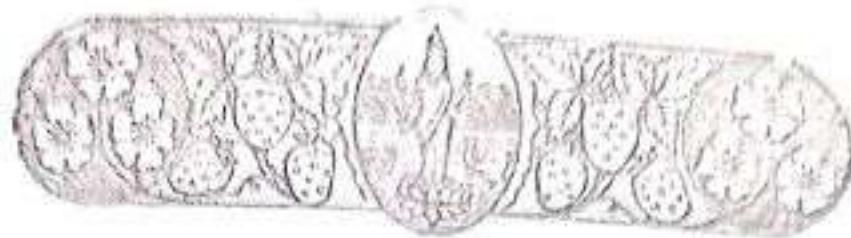
टोपीवाले या नांवाने सुप्रसिद्ध असलेले कौ. वा. अनंत शिवाजी देसाई हे दक्षिणी
 व्यापान्यांत श्रेष्ठदर्जाचे व्यापारी होऊन गेले. दैवबद्धाने संपत्ति मिळते अथवा
 दुर्दृढाने ती निघूनही जाते. पण अंगाचे दूरदर्शित्व व अविक परिश्रम यांच्या

नियं संप्रणाने टोपीवाल्यांनी दुर्देवाच्या अही अवावाच्या आपासा अ-
क्षमाचारास त्याच्या पदसाठीर कामाकाजांन मुख्यानुवन करावयाप नियंत्रित
वाव दिला नाही. दैवाची अनुकूलता तर पाहिजेच. सगायि गडूजाचे अंग
नेताने कार्य करण्याची धमक, नेकीने वागण्याची प्रवृत्ति, व इथरात
दृढविभास, एवढया तीन गोष्टी असल्यावर त्याळा दैवाची सदानुवृत्ती कडी
प्राप्त होते व पनुध्य कोणत्याही स्थितीत असो. या अप्रतिम तीन गुणांनी
तो आपली परिस्थिति हळू हळू कसी बदलून टाकतो हें पदावयाचे असल्यास
तें या चरित्रांत स्वष्टपणे दिसून येते.

रा. रा. हाटे यांनी कित्येक प्रकरणे फार हृदयंगम लिहिली अहेत
ब्यापार विषयक धंद्यांत रुळूं पाहणाऱ्या तरणांनी तर हें पुस्तक अवृद्ध
वाचावें. व संग्रही ठेवावें अशी आमची त्यांस शिफारस आहे. टोपीवाल्यांनी
मिळविलेल्या अफाट संपत्तीपैकी वराचसा भाग अनेक संस्थांना देण्या
देण्यांत व दान धमात खर्च झाला आहे.

जसें अंतरंग तसेच या पुस्तकाचे वाहांग ही फार सुंदर झाले आहे.
त्यांत वरेच फोटो घातत्यामुळे पुस्तकास विशेष शोभा आली आहे. त्यांतच
टोपीवाल्यांचे ज्येष्ठ चिरंजीव श्री० शिवाजीपंत उर्फ सुंदरराव यांचाही
अल्पवृत्तांत व फोटो येता तर याहूनही अधीक शोभा येती.

शिवाय या पुस्तकात ऐतिहासिक दृष्ट्या फार महळवाचे असे तीन फोटो
आढळतात. पुस्तक निवळ चरित्रात्मक असतांही प्रसंगाला अनसरून रा. रा.
वासुदेवराव अनंत वोबँडेकर यांनी प्राचिन कुडाळ प्रांताच्या इतिहासाची
जी थोडी माहिती दिली आहे ती सर्व साधारण जनतेस नवी वाटेल. चरित्र-
नायकाचे जन्मस्थान त्या वालावली गांवांत आहे तें कुडाळ प्रांतांतले
असून हा प्रांत ऐतिहासिक दृष्ट्या इतका प्राचीन असतांही त्याची माहिती
मात्र फारशी उपलब्ध नाही. इतिहास संशोधकांचे लक्ष या प्रांताकडे अद्याप वळू
लेले दिसत नाही, या बाबतीत रा. रा. वासुदेवराव यांनी विशेष परिश्रम
पूर्वक बीचशी माहिती गोळा केलेली आहे असे अम्हांस ठाऊक आहे. ती योन्य
प्रसंगी जिकडील तिकडे दिली जाऊन महाराष्ट्राच्या इतिहासांतील ही अव्यंत
शोचनीय उणीव ते लवकरच दूर करतील अशी आम्हांस फार आशा आहे.

अध्याय १६ वा.

॥३८॥

श्रीगणेशायनमः । श्रीसरस्वत्यैनमः । श्रीगुरुभ्योनमः ।

श्रीकुलदेवतायैनमः । श्रीसीतारामचंद्राभ्यानमः ।

श्रीसद्गुरुसाईनाथायनमः ॥

राजाधिराज चक्रवर्ती । शांति सिंहासनस्थ मूर्ती ॥

नमस्वानंदसाम्राजपती । अनन्यगतीगुरुराज ॥ १ ॥

अभेदभक्ति सहजस्थिति । उभयभागीं चबन्धा वासिती ॥

स्वानुभूती सद्यप्रतीती । जयावीजिती अत्यादरे ॥ २ ॥

छवधारी स्वात्मस्थिति । वेवधारी शांतीसविति ॥

षटरि माया मोहवृत्ति । जेथें नतगती क्षणभरी ॥ ३ ॥

काय या सभेचा थाट । चार सहा अठरा भाट ॥

चिन्मयचाँदवा लखलखाट । पसरला घनदाट स्वानंद ॥ ४ ॥

विरक्तिभक्ति शुद्ध ज्ञान । श्रवणमनन निदिध्यासन ॥

निजानुसंधान साक्षात्करण । अष्टप्रधान सेवारत ॥ ५ ॥

शांतीदांती दिव्यमणी । चमकती जयाच्या कंठभूषणी ॥

वेदोत्तसागरसुधातरंगिणी । मधुर वाणी जयाची ॥ ६ ॥

झळके जयाची सतेज धार । कराया त्या ज्ञानखडगाचा प्रहार ॥

पाहोनि इयाचा उद्यत कर । कांपे थरथर भववृक्ष ॥ ७ ॥

जयनिरंजना अव्यया । गुणातीता योगीराया ॥
 परोपकारार्थ धरिकीस काया । उद्धराया दीन जना ॥ ८ ॥
 मत्ताध्यायीं निरूपण । भक्तभावार्थ करोनि पूर्ण ॥
 पुरवोनि तथानें केलेका पण । पटविळी खूण मनाची ॥ ९ ॥
 सहुरु सदा अवासकाम । शिष्य काय पुरवी तत्काम ॥
 शिष्यांचाच सेवाकाम । पुरवूनि निष्काम तो करी ॥ १० ॥
 भावे अपिंतां फूल पान । अति प्रेमे करील सेवन ॥
 तेच अपिंता साभिमान । फिरवील मान जागीच ॥ ११ ॥
 सच्चित्सुखाचे जे सागर । तयां वात्योपचारीं काय आदर ॥
 परी ते करितां भावार्थं सादर । सौख्य निर्भर सेविती ॥ १२ ॥
 नेणतपणाचे पांघरूण । घेऊनि अज्ञानां देती ज्ञान ॥
 न करितां मर्यादा अतिक्रमण । गोड शिकवण ते देती ॥ १३ ॥
 तयांची सेवा करितां भावे । सेवक ब्रह्मसायुज्य पावे ॥
 इतर सर्व साधनीं ठकावे । लीन घावे गुरु सेवे ॥ १४ ॥
 त्या सेवेची लघु कुच्चराई । किंवा तेथ लवचंतुराई ॥
 करितां साधक पढेल अपायी । विश्वास पायीं पाहिजे ॥ १५ ॥
 शिष्ये काय कीजें स्वयें । सहुरुसीच ढावणे सोये ॥
 शिष्यास न ठावे निज अपाय । न कळत उपाय गुरुकरी ॥ १६ ॥
 गुरुपरीस आणीक वदान्य । त्रिभुवनीं पाहतां नाहीं अन्य ॥
 शरण्याचा परमशरण्य । शरण अनन्य होऊं त्या ॥ १७ ॥
 उपमूं जातां चित्तामणीर्शी । चित्तामणी दे चित्तार्थासीं ॥
 गुरु देईल अचित्य वस्तुसीं । परमाश्रयेसीं निज भक्ता ॥ १८ ॥

१ चतराई हा श्रीसाईबाबाचा शब्द याचा अर्थ शहाणपण. “कार चतराई कामाचा नाही. श्रीष्ट वं धयोवृद्ध सागतील ते ऐकत जावे” असे ते आपले भक्तांमध्ये पुकळदशी म्हणत.

तुङ्गं जातो कल्यनकर्ता । तो सो पुरी कल्यनकर्ता ॥
 देवील निविकल्पसिध्यतीर्थी । अकलितंशी गृहसाय ॥ २० ॥
 काय थेनू कायिले पुरवी । गुरुवेनुषी वीहन घोरवी ॥
 अचित्यदानी ऐसीही पदवी । कोण पिरवी निजवी ॥ २१ ॥
 आतो श्रोतयो हेच विद्वती । सांगेन घणितव्यं गतान्यायार्थी ॥
 ब्रह्मार्थिया ब्रह्मज्ञानप्राप्ती । कथा संगती अववाहा ॥ २२ ॥
 ब्रह्मज्ञानाचा आलिया भोक्ता । वावा केंद्री करिनी दृपता ॥
 केंसे उपदेशिती निजभक्त्ता । त्या परमार्था परिमाणी ॥ २३ ॥
 संत नित्याचे निष्काम । सकल परिपूर्ण अवासकाम ॥
 परी भक्त अत्यंत सकाम । अदृस काय सर्वदा ॥ २४ ॥
 कोणी मागे पुत्र संतती । कोणी अखंड राज्य संपत्ती ॥
 कोणी मागे भाव भक्ती । भवनिर्मुक्ती एकादां ॥ २५ ॥
 असाच एक भक्त भावार्थी । परी नियमन वज्रसंचयार्थी ॥
 एकून वावांची उदंड कीर्ति । दर्शनाती उदेली ॥ २६ ॥
 घरी उदंड संतती संपत्ती । दास दासी अपरिमिती ॥
 दर्शन व्यावें आलें चित्ती । उदार पूर्ति वावांची ॥ २७ ॥
 वावा घोटे ब्रह्मज्ञानी । सायुसंत मुकुटमणी ॥
 मस्तक ठेऊं त्यांचे चरणी । अगाध करणी जयांची ॥ २८ ॥
 नाहीं आपुल्यास दुजी वाण । आपण मागू ब्रह्मज्ञान ॥
 सुखजी जाहल्या हें साधन । पण मी धन्य होईन ॥ २९ ॥
 पण तया तनिमित्र महणे । सोपें नाहीं ब्रह्म जाणणे ॥
 ते तुजसम लोभियाभेणे । प्रकट होणे दृष्ट ॥ ३० ॥

द्रव्यदारा सुतापरती । गावी न जया सुखोत्पत्ति ॥
 तथास ब्रह्मही केवल भ्रांती । कैची विश्रांती देइल ॥ ३० ॥
 क्षीण होता इंद्रिय शक्ति । जगांत कोणी मान न देती ॥
 तैरिकाषट्कडे उगाच बसती । सूत कांतिती ब्रह्माचे ॥ ३१ ॥
 तैसी ही तुझो ब्रह्मजिज्ञासा । चिकट हातींचा न सुटां पेसा ॥
 कोणी न हा तुझा धिंवेसा । पुरवील ऐसा मिळेल ॥ ३२ ॥
 असो ऐसी आस्था मनी । ब्रह्मार्थी निघाला शिरडी ढागोनी ॥
 परत भाड्याचा टांगा करोनी ॥ साईचरणीं पातला ॥ ३३ ॥
 घेतलें साईचें दर्शन । केळें तया पार्यी नमन ॥
 साई मग वदती मधुर वचन । श्रोतां श्रवण तें कीजें ॥ ३४ ॥
 हा साई कथाकल्पतरु । अवधानपयः पानें सधरु ॥
 जंब जंब वाढे श्रोतयां आदरु । प्रसवेल फलभारु तंब तंब ॥ ३५ ॥
 रसभावें सर्वांगीं भरेल । सुगंध पुष्पीं तो फुलेल ॥
 मधुर फलभारीं तो लवेल । इच्छा पुरेल भोज्यांची ॥ ३६ ॥
 म्हणे तो वावा ब्रह्म दाखवा । हेच आलों धरून जीवा ॥
 जन म्हणती शिरडीकर वावा । ब्रह्म दाविती अविलंबे ॥ ३७ ॥
 म्हणोनी इतका दूर आलों । मार्ग कंठितां फार श्रमलों ॥
 तरी तें ब्रह्म जरी लाघलों । कृतकृत्य झालों म्हणेन ॥ ३८ ॥
 वावा वदती न करी चिंता । ब्रह्म दावीन रोकडे आतां ॥
 येथें न उधारीची वार्ता । तुजसम पुसताचि दुर्लभ ॥ ३९ ॥

१ इच्छा. २ ब्रह्मार्थी, ब्रह्मजिज्ञासा.

पागती बहुत भनसंपदा । निवारा मणती रोग आपदा ॥
 पागती लौकिक यान राज्यपदा । सौख्य सदां पागती ॥४०॥
 केवल ऐहिक सुखोलागुनी । जन शिरडीस येती घोवुनी ॥
 हागती मज फकीराचे भजनी । ब्रह्म कोणीही न पागती ॥४१॥
 तंशियांचा मज सुकाळ । तुज सारिस्यांचाच दुकाळ ॥
 ब्रह्मजिज्ञासूचा भी भुकाळ । पर्वकाळच हा मजला ॥ ४२ ॥
 जया ब्रह्म वस्तु भेणे । रविशशीचे नियत चाळणे ॥
 नियमे उगवणे नियमे मावळणे प्रकाश चांदिणे नेयस्त ॥ ४३ ॥
 ग्रीष्म वसंतादि ऋतुकाळ । इंद्रादिदेव लोकपाळ ॥
 नेमे करिती जो प्रजाप्रतिपाळ । त्या सर्वामूळ हें ब्रह्म ॥ ४४ ॥
 म्हणून शरीरविस्त्रंसना आधीं । सुधी ब्रह्मपुरुपार्थ साधी ॥
 त्यावीण पुनरावर्तन निरवधी । लागेळ अवाधीत पाठीसीं ॥४५॥
 तें हें ब्रह्म जाणल्यावीण । होईल जंरी शरीरपतन ॥
 पिच्छा पुरवील संसारवंधन । पुनर्जनन चुकेना ॥ ४६ ॥
 ब्रह्मचि काय मी तुज सगळे । दावितों पहा ब्रह्मगुंडाळे ॥
 जें तुज नखशिखांत वेटाळे । तें मी आगळे उकळितों ॥ ४७ ॥
 कायती सुधामधुर वाणी । केवळाद्वृतसुखाची खाणी ॥
 संशयदोलारूढ जे प्राणी । तदुद्धरणी समर्थ ॥ ४८ ॥
 आपातरमणीय सुखप्रलोभनीं । गुंतळे जे दिवस रजनी ॥
 तयांसही वावांची वचनसरणी । विहिता चरणी प्रस्थापी ॥ ४९ ॥
 चितामणी प्रसन्न होतां । लौकिकसौख्यं चढेल हाता ॥
 काघेल स्वर्गसंपत्तीमत्ता । महेद्र होतां प्रसन्न ॥ ५० ॥

१ ज्याच्यांत ब्रह्माचागडा अथवा भेंडोळे आहे अशी चीज.

याहून गुहची अलौकिकता । गुरुसमान नाहीं दाता ॥
 दुलभ जग्धा दावितील भक्ता । सुप्रसन्नता पावलिया ॥ ५१ ॥
 तया गोड कथेच्या श्रवणे । होईल संसार दुखा विसरणे ॥
 ब्रह्मार्थियांसी कैसे शिकवणे । तेही जाणणे वावाहीं ॥ ५२ ॥
 असो मग त्याते वसविले । क्षणैक अन्य व्यवसायी त्या गुंतविळे ॥
 जणू त्या प्रश्नाचे भानच इरपले । ऐसे दाविले तयाळा ॥ ५३ ॥
 मग वावांनीं काय केले । मुळास एका निकट बोलविले ॥
 जा म्हणती सत्वर वहिले । दे नंदूला निरोप कीं ॥ ५४ ॥
 पांच रूपये उसनवारी । वावास आहे निकट भारी ॥
 हातउसने क्षणभरी । दे झडकरी म्हण त्याळा ॥ ५५ ॥
 मुळगा गेळा नंदूचे घरा । कुलुप होते तयाचे द्वारा ॥
 येऊन तात्काळ माघारा । समाचारा निवेदिले ॥ ५६ ॥
 वावा म्हणती जा परतोनी । असेल घरीं वाळै वाणीं ॥
 तोच निरोप त्याते देऊनी । रूपये घेउनी येई जा ॥ ५७ ॥
 व्यर्थ गेली हीही फेरी । वाळाही तेब्हां नवहता घरीं ॥
 मुळगा घडली जे जे परी । सादर करी वावासीं ॥ ५८ ॥
 आणखी एका दोया गायी । वावा धाडिती त्या लवलाही ॥
 थकला हेलपाटिया पार्यी । कपर्दीक कांहीं लाघेना ॥ ५९ ॥
 नंद अथवा वाळा वाणी । एकही ते वेळीं घरीं न कोणी ॥
 वावांस ही जाण पूर्णपणीं । अंतर्ज्ञानी महाराज ॥ ६० ॥
 चाळते बोलते ब्रम्हसाई । पांच रूपायांस अडेल काई ॥
 परी त्या ब्रम्हार्थियापार्यीं । हें नवलाई सांडिली ॥ ६१ ॥

१ या नांवाचा शिर्दीसि एक मारवाडी दुकानदार आहे.

२ या नांवाचा एक वाणी दुकानदार.

पाहुणा येती थरा । तथाधिया पाहुणवारा ॥
 केले खेपि पिष्टुल वा गिरा । बोगदी उतरी लावे तो ॥ ६२ ॥
 तसा हा ब्रह्मभोक्ता । करनिया पुदारा नियिना ॥
 बहाराज उपदेशिती भक्ता । कल्याणार्थी यज्ञर्थिया ॥ ६३ ॥
 दम्भासाधिक दोनशतें । कृपये नोटाचे पुढकें होतें ॥
 त्या ब्रह्माधियाचे विजांत नेयें । नें साईनाथें जागितले ॥ ६४ ॥
 हे काय त्या ब्रह्माधिया नकळे । नवहने काय तथाय ढोकळे ॥
 विजांत असतां नोटाचें घेंडोकें । विकल्प घोडें नाइला ॥ ६५ ॥
 साईस पांच रुपदेव्या उधार । आणि त्याही पूज घटकाघर ॥
 त्याही घावया नाहीं थीर । ब्रह्मसाक्षात्कार मागूळे ॥ ६६ ॥
 साईमद्भाराज सत्य वचनी । रक्षमदी लहान डातडसनी ॥
 दृंजन पदावे येतांच मनीं । विकल्प येऊनि आडळे ॥ ६७ ॥
 पांच रुपयांची कथा ती काय । परी ते घावया जीव न होय ॥
 एवढी जया लाववे न सोय । लोभ स्वेच्छेव तो जन्मे ॥ ६८ ॥
 इवर कोणी भावा भोळा । जयाला वावांचा खरा जिव्हाळा ॥
 उसनवारीचा तो सोहका । उद्घाँया घोळां वघता ना ॥ ६९ ॥
 ब्रह्मार्थ जो इतुका तान्हेला । त्याला हा प्रक्ष तसेळ का उकडला ॥
 ऐसें न यत्किंचित वाटे भजला । परी तो ग्रासिला धनमोहे ॥ ७० ॥
 स्वस्य वसावे तेहीं नाहीं । सुटली परत जाष्याची घाई ॥
 तो म्हणे अहो वावासाई । ब्रह्म गायी पाडा कीं ॥ ७१ ॥
 वावा म्हणती वसल्या ठायीं । ब्रह्म दावावे येच उपायीं ॥
 केले येथवर उपाय पाही । कळलें नाहींच का तुम्हां ? ॥ ७२ ॥

१ दोनशेषनास २ घावे कीं न घावे परत येतील कीं नाही. वर्गे प्रकारचे विकल्पांचा घोळ म्हणजे घोदाळा पढूम, ३ मागणी ४ लोभांच मूर्ति ५ आपले हृषीसमोर घाललेला खेळ पाहत असतां

ब्रह्मालागी पंच प्राण । पंच पंचेद्रिय ज्ञान ॥
 अहंकार बुद्धि मन । लागती समर्पण करावया ॥ ७३ ॥
 ब्रह्मज्ञानाचा पांग विकट । सुलभ न सर्वासरसकट ॥
 उदयकाल होतीं तें प्रकट । लाभे अवचट सधाग्या ॥ ७४ ॥
 हिरण्यगर्भपदापर्यंत । सर्व उत्कर्षीं जो विरक्त ॥
 तोचि ब्रह्मविद्येसीं अधिकृत । अनासक्त इतरत्र ॥ ७५ ॥
 अंगीं विरक्ति न लवलेश । ऐशियासीं ब्रह्मतत्वोपदेश ॥
 कोणीही जरीं केला अशेष । काय त्या यश येईळ ॥ ७६ ॥
 अवाधितब्रह्मवोधन । उत्तमाधिकारिया गृहण ॥
 परी मध्यमाधिकारी जन । परंपरे आधीन सर्वदा ॥ ७७ ॥
 एका विहंगममार्गसेवन । दुजिया परंपरा सोपान ॥
 परी वा अनधिकारिया लागून । वावगा शीण ब्रह्माचा ॥ ७८ ॥
 एका आत्म विवेकावाचून । नाहीं निरतिशयप्राप्तिसाधन ॥
 हे जरी सत्य वेदीत चचन । तें काय आधीन सर्वात्म्या ॥ ७९ ॥
 अभ्यास आणि श्रम रोकडे । करुं लागती हाढांची काढें ॥
 तर्यां तें गुरुकृपा उजियेडें । हातीं चढे हळु हळु ॥ ८० ॥
 मी एक ईश्वर मी नियंता । हिरण्यगर्भा जें चढे अहंता ॥
 स्वरूपीं पडे विस्मरणता । प्रादुर्भूतेता विश्वाची ॥ ८१ ॥
 ब्रह्माहमस्मीति होतां ज्ञान । ज्ञाता होय स्वरूपीं लीन ॥
 तेंच विश्वाभासविसर्जन । श्रुति गर्जन करिते कीं ॥ ८२ ॥
 होतां स्वप्रबोधोत्पत्ति । ब्रह्माकारांतः करणवृत्ति ॥
 ब्रह्माग्नीत विश्वाची आहुती । होते विभूती सृष्टीची ॥ ८३ ॥

१ शास्त्रसंमत कमाकमाने चालणे, २ शिढी, जिना, ३ प्रकाशाने,
४ सूत्रात्मा (विश्वात्म्यात्मा लिंगदेहाचा अभिमानी.) ५ राख, लय,

जीवांचीही हेच स्थिति । होते जेव्हा भ्रमनिवृत्ति ॥
 रुद्ग्रु किरण आणि शुक्रि । आभासा मुक्ती तस्काळ ॥ ८३ ॥

शुक्रत्यज्ञान तेव रजत धान । रजताज्ञान लेचि शुक्रज्ञान ॥
 भ्रम निवृत्तिकाली रौप्यावसान । शुक्रिकाविज्ञान निषेढा ॥ ८४ ॥

अन्योन्य मोहाचे हेच लक्षण । ज्ञानदीपोचे करा उजळण ॥
 अज्ञानमला करा क्षालन । निर्दाळण तें प्रतिभासा ॥ ८५ ॥

जन्म मृत्युचा नसता वंध । असता किमर्थं योक्षनिवंध ॥
 वेदाता आम्हा काय संवंध । मग हा प्रवंध कायसा ॥ ८६ ॥

आहे मी वद्ध व्हावें निर्मुक्त । ऐसा जो दृढ निश्चयासक्त ॥
 त्रोच येथील अधिकारी फक्त । न युक्त अत्यंज्ञवाँतङ्ग ॥ ८७ ॥

वद्धचि नाहीं कैची मुक्ति । हे तो आहे दस्तुस्थिति ॥
 वद्धमुक्तता गुणसंगांतीं । आहे प्रतीति अवघियां ॥ ८८ ॥

द्वितीयाचा अभाव जेथें । वांधी सोडी कवणकवणाते ॥
 कोणीहीन वद्ध वा मुक्त तेथें । द्रैत अद्रैतें गेलिया ॥ ८९ ॥

दिन रजनी हे प्रकार । उत्पादी काय दिनकर ॥
 हातो दग्दोषव्यवहार । दिवाकर अलिप्त ॥ ९० ॥

मी एक कर्ता मी भोक्ता । हा अभिमान धरूनि चित्ता ॥
 स्वर्ग नरक सुखासुख अनुभवितां । वासनासक्तता वाढते ॥ ९१ ॥

आत्मा नित्यपुराण शाश्वत । जन्मनाशादि विकारवर्जित ॥
 अकाराक्षरप्रतीकवंत । अनाद्यनंत संतत जो ॥ ९२ ॥

१ रूप्याचा शेवट म्हणजे रुपे दिसेनासें होते. २ अस्यंत अहानी ३ अथवा
 ४ पूर्णज्ञानी ५ सत्त्व रज तम या त्रिगुणांशी समागम ज्ञाला म्हणजे ६ भयंद्रितीया
 भिन्निदेशतः स्यात् ७ सुखदुःख ८ अवयव निशाणी प्रतिमा.

जयाची शरीरप्रात्यहस्ती । स्वयं निराळा निराळी मृगी ॥

तथास आत्मज्ञानाची कही । पैरापूषि काधेना ॥ ९२ ॥

दाण्डादि सर्वेंद्रियांचा क्षय । करा मर्ही वहा कुतनिश्वय ॥

त्या मनाचा करा क्षय । त्या व्या ठाय बुद्धीचा ॥ ९३ ॥

प्रकाश स्वरूप जे ज्ञानबुद्धी । मनासि तेर्थे लावा सपाथी ॥

मनासह सर्वेंद्रियसमृद्धि । एका स्वाधीन बुद्धीच्या ॥ ९४ ॥

घटासि आद्यकारण माती । इंद्रियांबुद्धि तेशाच रीति ॥

ते तयांची नित्य स्थिति । ऐसी हे व्यासि बुद्धीची ॥ ९५ ॥

बुद्धी निजव्यापकपणे । व्यापी मनादि सकल करणे ॥

बुद्धीस महत्तत्वी निरविणे । महत् समर्पणे आत्मत्वी ॥ ९६ ॥

ऐसाच करितां समाहार । होय आत्मस्वरूपनिर्धार ॥

मगरजतमृगजलसर्पाकार । दग्धिकार केवळ ते ॥ ९७ ॥

तो हा अशेष विशेष रहित । जन्मापेक्षयविवर्जित ॥

यदृशनेवीण नाहीं स्वहित । साधू सतत बोलती ॥ १०० ॥

कार्य मात्रास आहे कारण । आत्मा स्वर्यभू निष्कारण ॥

पुराऽपि नंव हा पुराण । बुद्धीहीन स्वभावे ॥ १०१ ॥

आकाशवत् अविछिन्न । जन्मविनाश विलङ्घण ॥

३० प्रणव जयाचे आलंबन । निरालंबन निष्कलजो ॥ १०२ ॥

परब्रह्मतेजातव्य । अपरब्रह्मते प्राप्तव्य ॥

३० तत्प्रतीक ध्यातव्य । उपासितव्य सर्वदा ॥ १०३ ॥

१ शरीर हा आत्मा हीच ज्याची दृष्टी आहे तो २ पुरामर्ष ३ इंद्रिये ४ संग्रही
५ सर्वव्यापीईश्वरतत्त्व ६ नाश ७ पूर्वीही नवा, त्रिकालाकाधित, ८ पलीकडील
९ आधार, आश्रय,

सर्व देहाचें जें सार । प्रणवस्वरूप तोच ३०कार ॥

तथाचा सार्थ लो निर्धार । तोन विचार पदाचाक्षयाचा ॥ १०४ ॥

बेदस्वर्णे जे प्रतिपादिती । जें अतिप्रयत्ने जन संपादिती ॥

यदर्थ ब्रम्हचर्य आचरिती । महणती ३५पद तथासां ॥ १०५ ॥

असो तथा पदाचा आक्रम । करुं जातां जरी दुर्गम ॥

तरी तें अभ्यासियां सुगम । होतां परम गुरुकृष्ण ॥ १०६ ॥

इंद्रिया माजील जीं स्थूल परम । तेथून धरितां अनुक्रम ॥

आदरितां सूक्ष्म तारतम्यक्रम । साधे अविश्रम सधका ॥ १०७ ॥

तें हें ॐ शब्दवाच्य अक्षर । सकळ तपाचें जें सार ॥

उच्चारुमात्रे स्फुरे अर्थसार । साक्षात्कार आवर्तने ॥ १०८ ॥

अविपरिलुप्त चेतन्य । वृद्धिक्षय विकारशून्य ॥

ऐसा आत्मा जाणील तो धन्य । भक्त अनन्य सद्गुरुचा ॥ १०९ ॥

अध्यात्म अधिभूत अधिदैव । त्रिविध तापीं तापले जे संदैव ॥

ते कैचे भोगिती हें सुदैव । वैभव हें एक संतांचे ॥ ११० ॥

अविद्येपोटीं उपजे संसृति । त्या पासोन ब्हावया निवृत्ति ॥

साधन जे ब्रम्हात्मकत्व वृत्ति^१ । तथाची प्राप्ति ये ठारीं ॥ १११ ॥

विषय कल्पना शून्य स्थिति । अहं ब्रम्हास्मीतिवृत्ति ॥

या पदाचाक्षयाचीया आवृत्ति । बुद्धि प्रवृत्ति होईल जै ॥ ११२ ॥

गुरुवचन शास्त्र प्रतीती । अंतर्गति करणवृत्ति ॥

मनासह उपरमा पावती । आत्मसंवित्ति लाभे तै ॥ ११३ ॥

तेंच सम्यदर्शन प्राप्ति । विषयार्थादि जड निनृत्ति ॥
 तुटे अविद्यादि हृदय ग्रंथी । होग अव्यक्तीं प्रविष्ट ॥ ११४ ॥
 कबृशांतील अतिसूक्ष्म कण । तयाहूनही सूक्ष्म प्रमाण ॥
 तया अणूहूनही आणीयोन ॥ आत्मानुमाननिर्वार ॥ ११५ ॥
 मोठ्यांत मोठें ब्रह्मांड जाण । त्याहूनही आत्मा महीमान ॥
 परी हें सर्व सापेक्ष प्रमाण । आत्मा प्रमाणातीत तो ॥ ११६ ॥
 सूक्ष्मत्वें अणोरेणीयान । महत्वें महत्परिप्राणवान ॥
 एवं नाम रूपादि केवळ उपाधी जाण । आत्मापरिपूर्ण निरूपाधिक ॥ ११७ ॥
 आत्म्यास ना जन्म ना मरण । नाहीं तयासी मूलकारण ॥
 अजनित्य शाश्वत पुराण । सहज निर्धारण दुर्गम ॥ ११८ ॥
 उँकार प्रतीक जे ब्रह्म । तेंच त्याचें स्वरूप परम ॥
 आगमनिगमांसही दुर्गम । तें काय सुगम सर्वत्रां ॥ ११९ ॥
 जया निर्धारितां वेद थकले । तंपस्वी वनवासी झाले ॥
 उपनिषदीं हात टेकिले । कोणा न झाले निदान ॥ १२० ॥
 पावावया आत्मस्वरूपाचिया ठावा । अभेददर्शी आचार्यचि ब्हावा ॥
 तदितरांचा कोण केवा । रिघावा न तेथें ताकिका ॥ १२१ ॥
 केवळ ताकिका न येथें थारा । भ्रमावर्तीं फिरेल गरगरा ॥
 आगम आचार्याचीण इतरा । स्थिरावेना तत्त्वबुद्धी ॥ १२२ ॥
 स्वबुद्धिकल्पनेचे अनंत तारे । न चुकविती लखचौच्यांशी फेरे ॥
 आगम आचार्यांदु एकचि पुरे । मग तप नुरे लवृलेश ॥ १२३ ॥

१ अणूहून आरीक-आतिशय सूक्ष्म, २ मोठा, ३ प्रमाणापलीकडे, ४ सूक्ष्माहून सूक्ष्म.

इतरान् साधे जें बहु सायासें । तेन साधीक तो गलायासें ॥

जो हृषि धरि त्या सहूरुचें कासे । तया प्रकाशे सदिवा ॥ १२३ ॥

सकार्त्त अविद्या जेथ सरे । सच्चिदानन्द स्वरूप स्थिरे ॥

स्वस्वरूप स्थिति अवतरे । मोक्ष दुसरें नाम त्या ॥ १२५ ॥

हेच जीवाचें अत्यंत अभीष्ट । यदर्थ करिती बहुत कष्ट ॥

जें निरंतर ब्रह्मयोगनिष्ठ । अंतर्निष्ठ सर्वदा ॥ १२६ ॥

स्वरूपीं होतां चंचल । उठे विषयाची खळबळ ॥

झालिया स्वरूपीं निश्वल ॥ येई विकल्पा विषयातें ॥ १२७ ॥

स्वरूपीं जो विमुख । विषय त्या सदा सन्मुख ॥

तोच होतां स्वरूपोन्मुख । विषय मुख फिरदिती ॥ १२८ ॥

मोक्षमात्राचीच इच्छा करी । अन्यार्थीं निरीच्छ अभ्यर्तरी ॥

इह परत्रार्थ तृष्णालेश नधरी । तोच अधिकारी मोक्षाचा ॥ १२९ ॥

यांतील जो एका लक्षणे उणा । मुमुक्षु नव्हे तो स्पष्ट जाणा ॥

तो केवळ मुमुक्षूचा ब्रह्माणा । जैसा काणा देखणा ॥ १३० ॥

अहंकार गळाल्या वीण । न होतां लोभाचें निर्मूळन ॥

न होतां मन निर्वासन । ब्रह्मज्ञान उसेना ॥ १३१ ॥

देहात्म बुद्धि हेच भ्रांती । वंधासि कारण आसक्ति ॥

सोढा विषय कल्पना स्फूर्ति । ब्रह्मप्राप्ती हातीं ये ॥ १३२ ॥

निर्विशेष परब्रह्म । साक्षात्कारा ये कठीण कर्म ॥

संविशेष निरूपण हेचि वर्म । हाचि धर्म धीमंदां ॥ १३३ ॥

आत्मा गूढ सर्वभूतीं । हेच तत्व जाणती वेदांती ॥

परी यावी सर्वत्र अनुभूती । ऐसी प्रतीति कैसेनी ॥ १३४ ॥

आधीं लागे वित्त शुद्धि । वरी सूक्ष्म कुशाग्र चुदि ॥
 तेजांच प्रकटे हा विशुद्धि । कृपा समृद्धि स्वयंपेव ॥ १३५ ॥
 आत्मा नित्य अविकृत । आत्मविद तो शोकरहित ॥
 तोच धैर्यवंत धीमंत । भवनिर्मुक्त तो सदा ॥ १३६ ॥
 येथ न घेले प्रबचन युक्ति । किंवा ग्रंथार्थारणा शक्ति ॥
 अथवा वेद श्रुति व्युत्पत्ति । कांहीं उपपत्ति लागेना ॥ १३७ ॥
 आत्मानित्य अविकृत । शरीर अनित्य अनवस्थित ॥
 हे जाणोनि साधे जो स्वहित । विहिताविहित दक्ष तो ॥ १३८ ॥
 आत्मज्ञानी सदा निर्भय । एकीएक अद्वितीय ॥
 दुजेषणाचा पुसिळा ठाय । शोकात्यय दृष्ट फळ ॥ १३९ ॥
 आत्मा जरी दुर्बिज्ञेय । नातुडे प्रबचन श्रवणे ठाय ॥
 केवळ मेधा करील काय । तरीही सुविज्ञेय उपाये ॥ १४० ॥
 जो स्वयं सर्वत्रै निष्काम । आत्मज्ञानैकमात्रकाम ॥
 ऐसा जो आत्मया प्रार्थी प्रकौपम । तयासचि परम लाभ हा ॥ १४१ ॥
 श्रवणादिकाळीं तोच मी आहें । ऐसिया अभेद दृष्टी जो पाहे ॥
 हेच अनुसंधान जयाचे राहे । आत्मा अनुग्रहे वरी त्या ॥ १४२ ॥
 सदादुश्चरितासक्त । अशांत जाणि असेमाहित ॥
 नाहीं जयाचे एकाग्र चित्त । तया हा अप्राप्त ज्ञानिया ॥ १४३ ॥
 श्रुतिसमृति प्रतिपादित । करी जो विहित त्यांगी अविहित ॥
 जयाचे नित्य समाहित चित्त । आत्मा अंकित तयाचा ॥ १४४ ॥

१ अवस्थिति रुद्धितु. २ योग्यायोग्य. ३ शोकनाश. ४ सतत. पुष्कल ५ अस्थिर

दुश्चरिता पासावजो विरत । आचार्यगुह पर्वी जो गिनन ॥

फलाची इच्छा जयाची निवृत्त । तयासीच प्राप्त हा आत्मा ॥ १४५ ॥

न होतां विषयीं निष्काम । न होतां केवळ आत्मकाम ॥

न होतां सकलवृत्तिविराम । आत्माराम दुर्गम ॥ १४६ ॥

पाहूनि जिज्ञासूच्या तपा । स्वयें आत्म्यास उपजेल कृपा ॥

तैच प्रकटी निजस्वरूपा । गुरुवीण सोपा नव्हेच ॥ १४७ ॥

तरी स्वरूपप्रात्पर्यथ साधके । करावीं श्रवणपननादिके ॥

अभेदभावानुसंधाननिके । तरीच सुखे आत्मलाभ ॥ १४८ ॥

प्रपञ्च हा अज्ञानमय सारा । अज्ञानमूलक तयाचा पसारा ॥

ज्ञानावीण मोक्षास थारा । नाहीं जरा हे समजा ॥ १४९ ॥

अनुमान आणि युक्तिप्रभव । हा तो शास्त्राचा अनुभव ॥

प्रपञ्च नाशीच ज्ञानोद्भव । असंभव अन्यथा ॥ १५० ॥

महात्मा हो का पामात्मा । जीवात्मा तोच परमात्मा ॥

हे जाणून वर्तेल तो महात्मा । अभेदात्मा तो एक ॥ १५१ ॥

ब्रह्मात्मैकत्व विज्ञान । हेच ज्ञानाचे पर्यवसान ॥

ज्ञालिया एकदां आत्मज्ञान । समस्त अज्ञान मावळे ॥ १५२ ॥

आत्मज्ञान होतां पुरे । अवगंतेव्य मग कांहीं नुरे ॥

करतलगत वस्तुजात सारे । साक्षात्कारे तयासी ॥ १५३ ॥

आत्मविज्ञानाचे फळ । संसार निवृत्ति अविकल्प ॥

परमानंद प्राप्ति तात्काळ । तया सुकाळ मोक्षाचा ॥ १५४ ॥

आत्मासूर्याहन सूक्ष्मतर । महात्माहन प्रदत्तर ॥

हा हो सर्व द्यापकता ग्रकार । चुदिगोचर करानया ॥ १५६ ॥

तो स्वयं सूक्ष्म ना महत । तरतुग भाव तेर्थं कलिपत ॥

तो तीं आम्रमहस्तं ए पर्यत । परिपूरित चराचरी ॥ १५७ ॥

तें हैं अनिर्वचनीय संत । बुद्धीत व्हावया संकलित ॥

शाचेन्द्रं करिती मर्यादित । अमर्यादित जैं स्वयं ॥ १५८ ॥

केवल बुद्धि वैभवाचे योगे । खरे वर्म हातीं न लागे ॥

साधू सल्युरु संत संगे । सेवानुरागे तत्प्राप्ति ॥ १५९ ॥

ब्रह्म निरूपण काय थोडे । पोथ्या पुस्तकीं भरले रोकडे ॥

परी सद्गुरु कृपा जों न घडे । हातीं न चढे कल्पातीं ॥ १६० ॥

नित्य नैमित्तिक कर्मभावीं । शुद्धसंस्कारयुक्त जों मन नाहीं ।

तोंवरी ब्रह्मानुभव पाही । मुक्तीच कांहीं नागँव ॥ १६१ ॥

ब्रह्म केवल नित्य तद्वयतिरिक्त सर्व अनित्य ॥

दृश्य जाता नाहीं सात्त्व्य । सत्यसत्य त्रिवाचा ॥ १६२ ॥

ब्रह्माचा वक्ताही दुष्टिळ । तैसाच दुर्लभ श्रोताहि निर्मल ॥

धरी प्रेमल आणि अनुभवशील । सद्गुरु विरल लाधाया ॥ १६३ ॥

ब्रह्म काय बादेवर पहले । गिरीकंदरीं जे जे दडले ॥

यम नियमीं जे थडकले । गढले ध्यान धारणी ॥ १६४ ॥

१ पोठा, द्याहने भीठा अशी जी जाणीव. २ अस्तितव्य ३ सेवेपासून होणाऱ्या
हूपे में ४ हाती लागत नाही. ५ सततपणा, शाश्वती.

त्यांनाही न होता गुरुकृपा । येईनां जें ब्रह्म कृपा ॥

ते तुजसम या लोभ स्वरूपा । आतले वापा कैसेनी ॥ १६४ ॥

जयास उदंड द्रव्यासक्ति । तयास ब्रह्मग्रान प्राप्ती ॥

नघडे कधींही कल्पांतीं । गांठ निश्चिती यांधावी ॥ १६५ ॥

करितां परमार्थ श्रवण । करी विषयांचे चित्तन ॥

आणि प्रपञ्चाचे निदिध्यासन । मग साक्षात्करणही तेंसेच ॥ १६६ ॥

मळविक्षेप आणि आवरण । ऐसे त्रिदोषी अंतःकरण ॥

निष्काम कर्म मळ निर्मूळन । विक्षेप क्षालन उपासना ॥ १६७ ॥

मुकर्म आणि उपासना करितां । परिपक्वता येते कर्त्याचे चित्ता ॥

मळ विक्षेप निर्मूळ होतां । आवरण शेषता राहते ॥ १६८ ॥

तेंदे सर्वानिर्धवीज आवरण । नासून जातें प्रगटतां ज्ञान ॥

होता रवि प्रकाशमान । जेवी निरसन तिमिराचे ॥ १६९ ॥

सत्यज्ञानानंतादि लक्षणीं । वर्णिले जे वेदांतविचक्षणीं ॥

ते ब्रह्म ज्याचा तोच जनीं । होतां ज्ञानी विक्षसते ॥ १७० ॥

थोढा अंधार योडें चांदणे । एकला पांथस्थ रानीं बालणे ॥

विचक्ला स्थाणू तस्कर भेणे । लपळ तेणे तेयेचे ॥ १७१ ॥

एकला मी जवळी पैसा । तो तर टपळा वाटपाढ्या जैसा ॥

आता करावा विचार कैसा । नये भरवसा जीवाचा ॥ १७२ ॥

१ वेदांत निधान जनांदी. २ तुटलेल्या ज्ञावाचे शाकी शाहिलेले खोड. ३ सोड
थ्याच्यावर चौरही भावना ज्ञाली आहे ते ४ उपून बघळा आहे.

१८८

तोव दुर्लिपि तथा । प्रकटता स्थानूची मात्रा उपता ॥
 दिरकी समाची भीती अस्तता । कलकी ती व्याख्याता चोराची ॥ १७५ ॥
 असो आता या प्राप्तीसी । निवेदिके व्यत्यय शोनयाची ॥
 हहील अध्याचीं श्रेयार्थियासीं । श्रेय प्रकाशील निजरूप ॥ १७६ ॥
 ऐषाढ साई पदी छोळे । वाचेस यईल तेसे वरळे ॥
 साईकृपा जे जे चाबळे । परिसोत थोळे भाविकते ॥ १७६ ॥
 हति श्री संतसज्जन गेरिते । हेमाडपंत विरचिते ॥
 साई सर्व र्थ सच्चरिते । ग्रम्हज्ञान कथनं नाम ॥ १७६ ॥

शोदशोध्यायः

श्री लक्ष्मण साईनाथार्पणमस्तु । शुभं भवतु ॥